

ABA RULE OF LAW INITIATIVE

Asociația Avocaților Americani
Inițiativa pentru Supremația Legii – Moldova

RECOMANDĂRI PENTRU UNIUNEA AVOCAȚILOR DIN REPUBLICA MOLDOVA CU PRIVIRE LA INSTRUIREA JURIDICĂ CONTINUĂ

Autor: Tom Russell*,
specialist în domeniul dreptului penal

Chișinău 2010

---

* Tom Russell a activat în barourile naționale și la nivel de stat din Statele Unite în calitate de Director de Departament la Baroul Avocaților Statului Washington și decan asociat al Colegiului Național Judiciar care se află Asociația Avocaților American. Dumnealui de asemenea, a fost președinte al comisiilor și a conlucrat în cadrul unor consilii ale Barourilor statelor Washington și Oregon. Dispune de o experiență de 41 ani de practicare a dreptului ca avocat în Oregon, și în calitate de avocat și judecător în Washington. În acea perioadă, a ocupat funcții de conducere în domeniul instruirii juridice continue și judiciare, fiind recunoscut pentru creativitatea sa la introducerea noilor metode de instruire profesională în domeniul juridic. Practica sa profesională se referă exclusiv la litigii, procese și apeluri, la nivel de stat și federal. A activat ca partener și în funcție de conducere în două firme juridice, precum și în calitate de Procuror în câteva jurisdicții. Pe parcursul colaborării cu ABA ROLI în Moldova, dl Russell a ocupat funcția de Director pe Țară în Exercițiu și Specialist Juridic în Drept Penal, realizând un șir de proiecte, inclusiv seminare de instruire și elaborare a curriculum-ului pentru programe de instruire juridică ale Institutului Național al Justiției și Baroului Avocaților din Republica Moldova.

Introducere

Acest proiect a fost inițiat cu scopul de a elabora unele recomandări pentru Baroul Avocaților din Republica Moldova (în continuare BAM), actualmente Uniunea Avocaților din Republica Moldova, cu privire la modul de implementare a noilor cerințe, vizând Instruirea Juridică Continuă (în continuare IJC), în conformitate cu Modificările la Legea cu privire la Avocatură adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 28 mai 2010 (în continuare Modificări). Anterior BAM, o organizație ce reprezintă toți avocații din țară, a facilitat, în volum limitat, instruirea juridică continuă pentru cei aproximativ 1500 de membri ai săi. Aceasta se realiza prin organizarea sau facilitarea unor seminare, în calitate de serviciu pentru membri săi, în conformitate cu decizia din 2004, care prevede că fiecare membru trebuie să realizeze minimum 8 ore de instruire juridică continuă (IJC) pe an.

Modificările la Legea cu privire la avocatură aduc mai multe schimbări esențiale.

- Denumirea și structura actualei organizații se schimbă din BAM în Uniunea Avocaților (UA). Toți juriștii care pledează în instanță, cu excepția procurorilor, atât în cauze penale cât și civile, vor trebui să facă parte din Uniunea Avocaților și să se conformeze regulamentelor referitoare la practicarea avocaturii. Acest fapt va extinde numărul membrilor UA datorită faptului că un număr necunoscut de juriști, care oferă servicii juridice și de reprezentare în instanță, în particular în cauze civile, ca afaceri și tranzacții, imobile, testamente, fonduri fiduciare și succesiune, dreptul familiei și altele vor dori să fie admiși în profesia de avocat.
- Conform noilor prevederi, toți avocații trebuie să urmeze cel puțin 40 ore pe an de IJC, și să raporteze anual realizarea acestora către UA. Adicional, Consiliul UA va fi organul regulatoriu care (1) aprobă tipul instruirii pentru stagiați, cât și instruirea continuă ce se înscrie în cele 40 ore obligatorii, (2) stabilește îndrumări pentru prestatorii acestei instruirii și îi aprobă și (3) asigură primirea rapoartelor referitoare la instruirea realizată de la toți avocații obligați să se conforme acestor standarde de formare.

Cu toate că Modificările nu conțin prevederea ca UA să organizeze și să ofere instruirea, "Nota Informativă la Proiectul Legii cu privire la modificarea și completarea unor acte legislative" (în continuare Nota Informativă) prezentată în Parlament împreună cu proiectul, cu siguranță anticipează că acest lucru se va întâmpla, iar cheltuielile pentru instruire urmează a fi susținute din cotizațiile membrilor UA și din alte resurse adăugătoare de care dispune Uniunea.

Structura Raportului

Recomandările acestui raport au la bază Modificările la Legea cu privire la avocatură adoptate de Parlament. Se anticipează faptul că numărul membri-

lor UA se va extinde considerabil, datorită faptului că majoritatea juriștilor care activează în bază de procură vor deveni membri ai UA și se vor alinia reglementărilor cu privire la IJC. Recomandările anticipează că UA va urma traseul sugerat de “Nota Informativă”, devenind un prestator major de IJC pentru membrii săi și faptul că finanțarea se va efectua conform sugestiilor din “Nota Informativă”.

Astfel, prezentele recomandări se referă la următoarele:

- Realizarea cerințelor de IJC obligatorie (în continuare IJCO) de către UA conform modificărilor la Legea cu privire la avocatură;
- Elaborarea unui plan de instruire IJC și sugerarea elementelor de curriculum ale acestui plan;
- Stabilirea standardelor IJC pentru toți prestatorii ei;
- Implementarea unui plan de livrare a IJC membrilor UA, care să aibă un cost rezonabil și să corespundă necesităților membrilor.

Metodologie

La pregătirea acestor recomandări au fost solicitate să contribuie diferite persoane din domeniul IJC din Barourile din America și Canada, suplimentar la experiența de mai mult de 40 ani a expertului în domeniul dat la diferite barouri de stat și naționale. De asemenea, ca parte a unui proiect general al ABA ROLI, ce se referă la alte aspecte ale funcționării BAM, expertul a discutat multe dintre subiectele acestor recomandări cu avocați din toată Moldova și cu președintele/ membrii Consiliului BAM. În plus, ABA ROLI a elaborat un raport în acest domeniu - Indicatorii Reformei Profesiei Juridice din aprilie, 2009, care face referință la acest subiect (pag. 37-38). Prin efortul Programului Comun al Consiliului Europei și Comisiei Europene pentru sporirea Independenței, Transparenței și Eficienței justiției din Republica Moldova a fost organizată o Masa Rotundă desfășurată cu scopul de a ajuta Baroul să stabilească un sistem de instruire și să elaboreze un curriculum de instruire a avocaților (Decembrie 2008), precum și a fost elaborat Raportul de evaluare și Recomandările cu privire la sistemele de instruire inițială și instruire continuă pentru avocații din Moldova (decembrie 2009). Ultimul raport tratează unele dintre principalele teme ale prezentului raport, în special, schimbarea accentului de pe cunoștințele abstracte pe soluționarea problemelor și pe cunoștințe aplicate; axarea instruirii pe participarea celor instruiți, și nu pe “prezentarea unilaterală a cunoștințelor de către expert/lector;” cum a menționat autorul în paragraful patru al raportului menționat.

Recomandări

1. IJC Obligatorie

Procesul de transformare a IJC voluntare în IJCO are o istorie de circa 20 ani în alte țări și jurisdicții cum ar fi SUA, Canada, Franța și Regatul Unit. Ca rezultat, au apărut programe variate de IJC localizate în țara și peste hotarele ei care tot mai des au un format diferit de seminarele din teren.

- a) Structura: în majoritatea jurisdicțiilor există un Consiliu sau Comisie a Baroului care are sarcina să soluționeze chestiuni ce vizează politicile și să asigure ca acțiunile personalului să corespundă acestor politici. Dat fiind volumul și varietatea lucrului cu documentele generate de această activitate, aproape toate aspectele interacțiunii între prestatorii IJC și membri se bazează pe schimburi interactive prin Internet cu autoritatea IJCO, inclusiv din partea sponsorilor sau a membrilor care solicită aprobarea, achitarea plăților cerute, evidența creditelor membrilor acumulate prin participarea la activitățile aprobate și prezentarea dovezilor anuale de către membri, privind complianța. Găsiți un model de reguli pentru IJCO la adresa <http://www.abanet.org/cle/ammodel.html>.
- b) Finanțarea: destul de frecvent, Baroul recunoscut plătește și organizează toate sau marea parte a acestor activități, conform cerințelor. De asemenea, se practică ca Baroul să stabilească o taxă anuală pentru membri, adăugător la cotizația lor, pentru activitățile de IJC, ceea ce corespunde cu abordarea descrisă în paragraful 6 al "Notei Informative". În multe cazuri se stabilește o reducere a taxei sau o bursă pentru serviciu public sau alte servicii de acest gen, de exemplu, asistență juridică garantată de stat, sau pentru contribuția la cursul de instruire.
- c) Aprobarea cursului de IJCO: se poate conta pe faptul, că odată cu introducerea IJCO, alți prestatori, în afară de UA, vor dori să obțină aprobarea cursurilor lor de instruire. Facultățile de Drept din jurisdicțiile cu IJCO, de obicei, decid că acesta este un serviciu rezonabil pentru absolvenții lor și pentru membrii Baroului. Juriștii antreprenori, de asemenea, îl consideră o afacere complementară. Mai sunt și organizațiile Europene care vor manifesta interes de a-i atrage pe avocații din Moldova la cursurile internaționale de la Londra sau din Elveția în timpul iernii, sau prin participare electronică, etc. În ceea ce privește aprobarea, majoritatea jurisdicțiilor se focusează atât pe experiență și capacități, cât și pe standardele cursului oferit. În plus, se percepe o taxă de aplicare de la toți prestatorii din afara Baroului, care depinde, de regulă, de durata cursului și numărul participanților. În unele jurisdicții, dacă prestatorii obțin reputația că respectă cerințele IJCO, ei pot fi tratați ca "Sponsori acreditați". Ei trebuie să achite o taxă anuală în locul plății taxei pentru examinarea și aprobarea fiecărui curs în parte. Avantajul unor prestatori de cursuri multiple de IJC (inclusiv a autorității de IJCO) constă în faptul că nu li se cere să prezinte

detalii pentru aprobarea fiecărui curs. Cursurile se aprobă în mod automat pentru numărul de credite pe oră calculate de prestator și prezentate pe un formular autorității de IJCO. Găsiți exemple la: WSBA CLE Board Regulation 105 (a) și (b) la: http://www.courts.wa.gov/court_rules/pdf/GAAPRREGSP.pdf și formularul de aplicare pentru Sponsorul Acreditat: <http://www.wsba.org/cle/accreditedsponsorapplicationform.doc>.

Cerințele standard pentru obținerea acreditării cursurilor individuale sunt: descrierea activității, inclusiv data, ora și locul, durata orelor de studiu, fără introduceri, pauze sau întreruperi, metodele de prezentare, formatul prezentării, cui i s-a făcut publicitate în calitate de participanți potențiali, calitatea predării, a materialelor scrise distribuite și metoda de distribuire a lor, metoda de evaluare, programul evenimentului și dacă este destinat pentru avocați începători, de nivel intermediar sau avansat. Vedeți un model de formular de aprobare a cursului de instruire la: <https://www.clereg.org/forms/uniformapp.pdf>.

De asemenea, se prevede numărul de ore dedicate unor domenii specifice, care pot fi cerute de UA de la fiecare avocat pe an, ex. etica, abuzul de alcool și substanțe narcotice, "profesionalismul" (adică conduita cu alți avocați/juriști, judecători și clienți), gestionarea biroului de avocați, gestionarea banilor clientului ne-asociați cu onorariul sau cheltuielile avocatului, gestionarea cauzelor și a clienților, abilitățile noilor avocați necesare imediat după obținerea licenței, cursuri pe domenii specializate din practica membrilor, etc. Tuturor prestatorilor li se va cere acordul în cadrul procesului de aprobare, de a ține evidența prezenței și a duratei participării la cursuri, personal sau în regim on-line. De obicei, agenția IJCO primește sumarul acestei evidențe în format digital și informația se introduce în dosarul electronic de activitate al fiecărui membru accesibil on-line.

Cu scopul de a permite unui membru să participe la un curs pentru care prestatorul nu a solicitat aprobare, agenția IJCO îi propune membrului să completeze un formular cuprinzând toate subiectele de mai sus. Formularul este disponibil on-line sau prin fax sau poștă și trebuie să fie prezentat și aprobat până la data de raportare a avocatului, pentru ca orele respective să fie luate în calculul celor 40 ore obligatorii.

d) Standardele IJCO: Regulile sunt de obicei generate de consiliul sau comisia responsabilă de supravegherea acestor chestiuni. În cadrul UA, se pare că acesta va fi un grup constituit fie din consilieri, fie din delegați ai Consiliului UA, care este partea responsabilă conform Modificărilor. Acest grup va examina chestiuni de genul cerințelor expuse mai sus pentru aprobare; în plus, vor examina dacă avocații care devin judecători sau care sunt inactivi, suspendați sau excluși din barou trebuie să respecte cerințele de IJC; dacă alte activități care contribuie la educația juridică a autorului și altor persoane, ca pregătirea și predarea unui curs, scrierea articolelor pentru publicațiile

Baroului și alte cercetări, vor acumula credite; dacă utilizarea resurselor educaționale generate on-line, etc. se pot califica ca ore de credit în cazul în care ele sunt conforme regulilor IJCO și dacă este așa, atunci câte din 40 ore pot fi calculate în acest mod; vor stabili datele limită anuale pentru raportarea de către avocați a creditelor lor cu careva declarații sub jurământ; stabilirea unor sancțiuni standard pentru ne-raportare sau ne-respectarea numărului de ore prevăzut, oferirea unei perioade de grațiere după avertizare pentru a permite conformarea întârziată, asigurarea audierilor și apelurilor în cazul unor decizii de sancționare, ș.a.m.d. Găsiți Regulile Model ABA la: www.abanet.org/cle/ammodel.html

2. Serviciul IJC al UA

(A) Planul anual de curriculum

Cel mai important lucru referitor la planul anual este cerința ca el să nu fie pietrificat. În fiecare an pot avea loc evenimente neprevăzute: o lege nouă, regulament, decizie sau evenimente ca cele din 7 aprilie, și ele pot avea un efect semnificativ asupra unui număr mare de avocați care vor solicita, iar UA va trebui să creeze, un curs axat anume pe acel eveniment.

Acestea fiind menționate, există componente ale unui curriculum anual pe care, de regulă, orice Barou trebuie să le examineze la stabilirea planului de instruire anual.

1) Modificările anticipează că stagiarii trebuie să primească 80 ore de instruire formalizată pe parcursul celor doi ani de stagiere, precum și faptul că Consiliul UA va stabili standardele pentru acestea. Deși Modificările nu menționează sursa din care acestea vor fi plătite, ar fi logic ca UA să includă finanțarea acestor ore în taxa de stagiere pe care are dreptul să o perceapă. BAM a primit recent Raportul Programului Comun, la care ne-am referit mai sus, de la Consiliul Europei, conținând sugestii cu privire la programul de instruire a stagiarelor. La temele sugerate: contabilitate, etică, structura baroului, aș mai adăuga cursul de dezvoltare a abilităților de vorbire și scriere în avocatură, negociere, gestionarea și organizarea timpului, precum și cursuri practice vizând gestionarea și menținerea cadrelor, sisteme de management al dosarelor/fișierelor, recomandări și cerințe de păstrare a documentelor, tehnici care ajută în practica juridică, comunicarea cu clientul și controlul, scrisori de angajament sau contracte, cum se identifică clienții care aduc mai multe probleme decât beneficii, cum se încheie cu tact o relație cu clientul, cum se evită reacția de dezamăgire sau nemulțumire din partea clientului, structura onorariilor, și regulamente și prevederi legislative vizând funcționarea unui birou de avocați. O altă sugestie din raportul precedent pe care o susținem se referă la oferirea mai multor îndrumări sau standarde avocatului conducător al stagiului.

Totuși, dat fiind faptul că această instruire va avea un impact direct asupra generațiilor viitoare de avocați din Moldova, implementarea oricărui plan și instruire ar beneficia de la un program pilot inițial localizat în Chișinău. Desigur vor apărea chestiuni practice, precum și consecințe neprevăzute ale oricărui plan și instruirei de această natură. Ar fi rezonabil de a le identifica și soluționa înainte de a se purcede la aprobarea unui întreg program obligatoriu.

- 2) De asemenea, UA poate anticipa că avocații mai noi vor avea nevoi de bază specifică nivelului lor de experiență și vor manifesta un interes deosebit față de cursuri de specialitate aplicabile în practica lor. Exemplele includ contracte și tranzacții imobiliare, drept penal, insolvabilitate, dreptul familiei, drept administrativ, dreptul construcțiilor, drept de imigrare și așa mai departe. O astfel de serie ar trebui să fie parte a planului anual al UA deoarece necesitatea va fi continuă, dat fiind confruntarea noilor membri cu provocările din practică.
- 3) UA va trebui să examineze, de asemenea, cursuri obligatorii pentru toți avocații pe teme ca cele menționate în secțiunea de mai sus referitor la IJCO, subiecte cum ar fi etica, profesionalismul, utilizarea fondurilor clientului, etc. Actuala Comisie pentru Etică și Disciplină a BAM ar trebui să contribuie cu identificarea acțiunilor de abateri ale avocaților sau erori care par să se repete de-a lungul anilor.
- 4) Așa cum am menționat mai devreme, în orice plan ar trebui să existe loc pentru „Noile evoluții” în cursurile de instruire profesională. Acestea pot include unele prevederi noi sau jurisprudență cu impact larg, precum și noi practici cum ar fi utilizarea fișierelor digitale și practici de stocare a datelor sau de cercetare juridică.
- 5) Trebuie să ținem cont că, odată cu extinderea numărului membrilor UA, pentru a include practicienii civili independenți care doresc să apară în instanță, va rezulta o diversitate de interese și nevoi educaționale. Avocații care au practică în tranzacții și litigii imobiliare vor solicita aceste cursuri. Avocații care se concentrează asupra planificării imobiliare, fondurilor fiduciare, redactarea testamentelor și succesiunea proprietății persoanelor decedate, de obicei, consideră aceste subiecte utile. Avocații implicați în chestiuni, vizând dreptul familiei au același punct de vedere. Avocații din domeniul impozitelor, de obicei, reprezintă un alt domeniu de specialitate. Avocații de afaceri și comerț tind, de asemenea, spre acele tipuri de servicii juridice care sunt destul de complexe și necesită o instruire continuă. Toți acești avocați pot fi interesați de cursuri generale axate pe inițiere, soluționare, procesul și recursul/apelul în cauzele civile. Dar ei sunt mai puțin sau deloc interesați de cursuri destinate avocaților de drept penal ce tratează probleme vizând dreptul sau procedura penală. Planul de instruire trebuie să răspundă fiecărui interes specializat nominalizat.

- 6) Există cursuri pentru dezvoltarea unor abilități care prezintă interes aproape pentru fiecare avocat. De exemplu, constituirea unei baze de clienți și asigurarea loialității clienților prin oferirea unor servicii excelente, scrierea și vorbirea profesională convingătoare, practici de management a biroului de avocați și de cercetare juridică; în alte jurisdicții, toate aceste teme atrag mulți participanți. Orice plan anual trebuie să acorde spațiu pentru interese de acest gen.
- 7) Cele mai reușite programe cunoscute autorului implică o comisie permanentă de consiliere sau consiliu pentru IJC, formată din avocați practicieni cu experiență în domenii de practică predominante care activează în domenii asemănătoare cu participanții la cursurile de instruire. În oricare profesie, există persoane care manifestă dorință și interes față de instruire ca instrument pentru perfecționarea proprie și a colegilor. Acest grup de consiliere ar putea să identifice nu doar domeniile unde sunt cele mai stringente nevoi de instruire, dar și problemele și aspectele specifice în cadrul unei teme mai largi. Ședințele acestui grup ar putea decurge într-o atmosferă de sinergie, în care o sugestie este urmată de altele, rezultând într-un dialog productiv. Ședințele se pot petrece cu prezența fizică a participanților, sau via apel de conferință la telefon.

(B) Perfecționarea cursurilor

- (a) Evaluări. Acestea trebuie să fie standard și se completează de către toți membrii participanți la orice ocazie de instruire a UA. Ele pot ajuta să se identifice calitatea predării, a materialelor scrise, la identificarea celor mai bune teme din fiecare curs, precum și prezintă o ocazie pentru membri de a sugera subiectele care ar dori să fie predate în viitor.
- (b) Comisiile IJC. Așa cum s-a menționat mai sus, comisiile acestea se constituie din reprezentanții avocaților de drept penal, avocaților tineri/noi și din diverse ramuri ale practicii civile, precum și reprezentanți din rândul judecătorilor. În aceste grupuri s-ar putea, de asemenea, identifica și lectori potențiali între avocați și judecători cu o cunoaștere profundă a unei teme.
- (c) Recunoașterea predării voluntare. Dacă se implică predare voluntară sau membri voluntari ai comisiilor, ar fi o investiție bună de a le recunoaște contribuția într-o oarecare formă tangibilă. Obiectul poate fi necostisitor, totuși fiind bine ales, este mai însemnat decât o exprimare de recunoștință pe hârtie. De exemplu, cele mai creative și populare lucruri sunt: seturi de stilouri, umbrele cu logo-ul UA, sau chiar niște prăjituri proaspăt coapte dăruite într-o cutie cu același logo.

Utilizarea metodelor de predare profesională pentru adulți

Există o glumă veche între furnizorii de instruire profesională continuă că, atunci când te duci la o conferință sau seminar, cele mai bune ocazii de învățare se pro-

duc în timpul pauzelor, în coridoare sau la masa de prânz. Există o parte de adevăr în aceasta pentru că se recunoaște că participantul mediu vine cu problemele specifice pe care dorește să le abordeze și se îndreaptă spre alt coleg participant care cunoaște, probabil, răspunsurile și ei discută exact la subiectul ce-i interesează.

De fapt, acest fenomen recunoaște factorii care îi diferențiază pe profesioniștii adulți ai UA de un student absolvent obișnuit al facultății. Cu regret, anume această diferență nu este recunoscută de cea mai mare parte a metodologiei noastre tradiționale. Factorii care au fost studiați și recunoscuți ca importanți includ:

- Participantul dispune deja de o experiență în domeniul abordat la seminar, în timp ce studentul de la universitate este ca o pagină curată pe care profesorul va înscrie informație nouă. Această diferență de bază rezultă într-un număr de consecințe.
- Participantul se auto-orientează. El/ea știe ce parte a subiectului predat o să-i fie utilă și care parte îi este deja cunoscută. Unele sugestii din următoarea secțiune vizând desfășurarea, modul în care agenda seminarului poate fi divizată în teme individuale separate, răspund acestei necesități.
- Participanții ar prefera dacă ei înșiși sau persoane asemeni lor ar putea contribui la selectarea curriculum-ului de instruire. Anume aceasta are loc în timpul discuțiilor din culcare și a pauzei de prânz, și iată de ce există percepția multora că acestea sunt cele mai bune ocazii de învățare.
- Participanții însușesc mai bine, atunci când știu că experiența de învățare o să-i ajute să activeze mai cu iscusință și nu mai intens.
- Participanții doresc să-și perfecționeze competențele profesionale, dar nu să colecteze numeroase informații abstracte sau teorii.

Așadar, cursurile sponsorizate ale UA trebuie să fie organizate și structurate astfel, încât să fie recunoscute ca utile de participanți. Următoarele sugestii oferă răspunsuri la toți factorii menționați, propunând standarde și recomandări pentru furnizarea instruirii de către UA. *O precauție anticipată.* Unele dintre recomandări prezintă o diferență față de așteptările potențialilor lectori ai UA. În mare parte, stilul lor de predare se bazează pe modalitatea de învățare la școală – lecții predate și unele materiale tipărite. Ar fi util, în scopul modernizării predării, de a angaja un consultant pentru "instruirea formatorilor" care să învețe prin demonstrare și să le ofere lectorilor posibilitatea de a încerca metode noi în cadrul sigur al unui laborator de metode noi. Asemenea persoane pot fi găsite, de obicei, între consultanții pentru discursuri publice sau în Departamentul de Comunicări al Universității.

Există recomandări comune pentru toate cursurile.

(a) Lectorul trebuie să pregătească în prealabil obiectivele fiecărui curs. Aceste obiective se stabilesc întotdeauna în sensul competențelor care vor fi obținute

de către participanți. De exemplu, de obicei, ele se declară în forma unor acțiuni pe care participantul le va putea realiza la sfârșitul cursului, precum urmează – “la finalizarea cursului, veți putea să...”

-desfășurați negocieri într-o modalitate de câștig-câștig pentru toate părțile implicate.

-identificați trei factori principali care duc la prelungirea audierilor și să elaborați strategii pentru minimalizarea lor.

-anticipați unde în procedura dvs. pot apărea cele mai multe obiecții de „proces echitabil” și să aveți la îndemână toate deciziile relevante din Moldova și de la CtEDO cu privire la aceste subiecte

Observați că fiecare obiectiv începe cu un verb de acțiune și promite un rezultat legat de activitatea profesională. Obiectivele trebuie nu doar să fie menționate explicit la începutul materialului fiecărui curs, dar și să fie incluse în notele premergătoare cursului în agenda publicată pentru program.

(b) Pentru fiecare curs, sunt necesare materiale tipărite care acumulează și sintetizează informația relevantă la temă suplimentar la ceea ce se prezintă la ore. Materialele nu trebuie să fie niște eseuri științifice sau copii retipărite integral ale unor acte sau opinii ale instanțelor. Mai curând, ele trebuie să reprezinte niște îndrumări pas cu pas, liste de verificare, diagrame, rezumate de legi sau decizii, liste de contacte utile de referințe și adrese de internet pentru informații suplimentare. În plus, ar trebui să se evite o expunere pe pagini de power point sau o simplă schiță a cursului prezentat. Ultimele două ar fi o insultă la adresa participanților, deoarece ei pot urmări prezentările fără a le avea repetate în fața lor, și aceasta îi încurajează pe prezentatori să citească pur și simplu o listă, în timp ce, cum vom vedea, prezentatorul are multe alte lucruri de valoare de realizat în clasă.

(c) Pentru fiecare curs, formatorul are nevoie de un plan pregătit în prealabil de a-i atrage pe participanți în discuție și a promova schimbul de păreri. Cum am menționat mai devreme, participanții vin la ore cu percepția că experiența lor la tema respectivă este relevantă. De fapt, ei au dreptate. Ei sunt resurse și instrumente utile în procesul de învățare reciprocă care ar trebui să apară în timpul perioadei de instruire. Există unele lucruri care ajută la crearea atmosferei. Formatorul primește lista participanților în avans și află cine dintre cei înregistrați la curs dispune de o experiență mai mare și nu evită să se expună, ceea ce îl va ajuta inițial să pornească o discuție. Deschiderea unei sesiuni cu o povestire sau întrebare retorică urmată de întrebarea care este morala povestirii în contextul temei abordate, sau lăsând clasa să dea mai multe răspunsuri posibile, va determina succesul sesiunii. Vă amintiți, că anume așa am început această secțiune despre Metodologie cu “o glumă veche a furnizorilor de IJC” și am făcut aceasta anume cu scopul de a antrena cititorii și ai aduce spre ideea centrală a prezentării.

Teoria grecească clasică a retoricii mai rămâne un mandat. Începeți prin a le spune participanților ce se va discuta, apoi realizați acest lucru, iar la sfârșit repetați cele discutate și principalele puncte de reper aflate din discuție. Motivul din care această formulă rămâne actuală pe parcursul secolelor se datorează faptului că ea se bazează pe modalitatea de a pregăti creierul pentru primirea informației. Ea este completată de o altă regulă retorică din Grecia antică, adică regula începutului și sfârșitului. Mai exact, ceea ce auziți în primul rând și ceea ce auziți la urmă constituie partea cea mai memorabilă din segmentul predat, iar prin ciclarea de informații cu repetarea aceluiași puncte, se fixează chiar mai ferm în memorie.

Formatorul trebuie să anunțe că întrebările sau comentariile participanților se încurajează și care sunt regulile de recunoaștere a unor contribuții de acest gen - fie că ele au loc sporadic, fie la intervale stabilite. Întotdeauna, faptul că tratați o întrebare sau comentariu cu respect, și răspundeți imediat sau explicați că intenționați să răspundeți peste un timp, sau doriți să discutați subiectul personal în timpul pauzei, deoarece el necesită un răspuns mai desfășurat, îi încurajează pe participanți să contribuie cu întrebări și comentarii. Unele întrebări prezintă interes doar pentru un participant și nu pentru restul clasei. Chiar și atunci ele necesită un răspuns succinct, pentru ca apoi să fie generalizate într-o discuție de interes mai larg pentru întregul grup. Formatorii care se apropie de grupul participanților, deplasându-se din fața lor spre părți obțin o participare sporită. Prin stabilirea contactului vizual cu participanții, lectorul va sparge bariera psihologică care inițial stă în calea discuției și aceasta ajută la identificarea persoanelor care sunt suficient de antrenate pentru a le solicita un comentariu sau răspunsul la o întrebare. Se poate citi limbajul gesturilor lor.

Formatorul trebuie să facă distincția între "relatarea" unei teme și ajutorul acordat instruiților la înțelegerea temei respective. Lectorii care "relatează tema" doresc să treacă cât mai mult material referitor la subiect într-un timp cât mai scurt. Desigur, cel mai eficient mod de a realiza aceasta este să stea în față și să le vorbească participanților într-un timp cât mai rapid, fără a permite întrebări. Dar nimeni nu consideră că aceasta constituie o experiență de învățare veritabilă, cu excepția cazului în care subiectul este atât de nou și de neobișnuit, încât doar lectorul cunoaște ceva despre el. Așa se întâmplă deseori la "Conferințe" care urmăresc scopul principal de a furniza informații noi, și nu de a dezvolta competențe sau a promova înțelegere. Teoria de predare modernă sugerează, că în timpul unei ședințe, creierul mediu al unui adult tânăr poate absorbi informații noi doar la 7 probleme diferite. Pentru adulții de 50 ani și mai în vârstă, numărul lor scade la 4. Deci, dacă instruitul poate reține doar atât, atunci accentul trebuie să cadă pe problemele mai greu de însușit. Celelalte puncte, pe care lectorul le consideră importante vor fi incluse în materialele tipărite oferite participanților.

Așadar, dacă reduceți numărul punctelor pentru discuție, veți elibera timp pentru fiecare dintre punctele alese. Aceasta permite introducerea participării sporite a instruiților la sesiune. Formatorul va schimba rolul de “prezentator” (adică sursa tuturor cunoștințelor) pe rolul de “facilitator” (persoana care ghidează învățarea fiecărei persoane și a grupului în întregime). Instrumentele sunt variate și depind de scopul cursului. În contextul sălii de studiu, ați putea organiza dezbateri între indivizi sau grupuri cu diferite puncte de vedere, analiza spețe reale sau ipotetice, discutând problemele sau deciziile asociate lor, soluționa probleme vizând chestiuni procedurale sau juridice, diviza clasa în grupuri care vor raporta privind consensul lor asupra unei probleme ce li s-a propus spre examinare. Asemenea grupuri pot fi ușor formate de lector prin simpla întoarcere a participanților din față spre cei din spatele lor. Am organizat aceasta la o instruire cu judecătorii căror le-am propus spre discuții o speță de conducere a autovehiculului în stare de ebrietate. Le-am oferit 20 minute pentru discuții în grup, am ieșit din sală să servesc o cafea, am revenit, iar clasa nici nu observase plecarea mea, atât de intense erau discuțiile. Dacă scopul orei este o abilitate sau chestiuni inerente unei proceduri, ex. negocierea sau participarea la un anumit tip de ședință în instanță, atunci alternativele de joc de roluri, simulări și demonstrații devin instrumente utile.

Unii lectori pot fi alarmați de necesitatea de a abandona metoda veche de a se posta la catedră și a vorbi timp de 50 minute. Admitem că este o provocare mai mare să fii creativ în *facilitarea învățării* în comparație cu *prelegerile lungi în fața unui grup*. Dar în realitate, facilitarea aduce incomparabil mai multă satisfacție pentru formator. Formatorii cunosc deja subiectul despre care vor vorbi 50 minute, deci, personal, nu obțin nimic nou din aceasta. Dar în cazul în care facilitează o experiență de învățare în grup, ei află informație nouă și pot pune la îndoială unele dintre propriile lor presupuneri. În plus, ei vor primi satisfacție de la faptul că grupul a obținut într-adevăr competențe și aceasta le-a făcut plăcere. Fiecare profesor bun vă poate spune că bucuria predării constă în învățarea de la studenți, iar cazul nostru nu face excepție.

Unele lucruri trebuie evitate deoarece ele descurajează o atmosferă propice, cum ar fi:

- O sală de studii dotată cu o catedră formală și microfon staționar. Este preferabilă o masă în față pentru notițe și microfoane care se conectează la necesitate.
- Utilizarea oricărui aparat care necesită stingerea luminii. Nici ecranele cu power point, nici proiectoarele nu sunt recomandate din diverse motive. Flipchart (tabla) cu hârtie, pixuri, marker și banda de pus paginile pe pereți ar trebui să fie obligatorii pentru clasele dumneavoastră.
- Nepunctualitatea la început și la sfârșit de ședință. Aceasta distrage și frustrează participanții. Trebuie să începeți la ora fixată, chiar dacă sunteți nevoiți să includeți niște fraze introductive, până vor sosi cei întârziați.

- Omiterea de a accentua în timpul cursului aplicările practice ale cunoștințelor în activitatea lor.

Pe scurt, metodologia preferată nu constă în trecerea în revistă a legislației sau a unor teorii abstracte. Anume cunoștințele *aplicate* sunt de valoare pentru dezvoltarea competențelor de serviciu ale participanților. În final, acesta este scopul lor, când revin la locul de muncă. În forma expusă de instruire profesională, sala de seminar constituie începutul transferului de cunoștințe *per se* în practici utile care îl ajută pe instruit să-și realizeze potențialul în cariera aleasă. În contextul dat, procesul de predare-învățare devine nu doar o responsabilitate a lectorului, ci o responsabilitate reciprocă a tuturor persoanelor din sala de studiu, existând un echilibru între cunoștințele și eforturile formatorului și acelea ale participanților la instruire.

Sisteme Diverse de Desfășurare a IJC

Desfășurarea IJC de către UA trebuie să fie flexibilă pentru a satisface cerințele:

- Calea de la cel mai îndepărtat birou de avocați până la Chișinău durează patru ore, deseori în condiții de călătorie precare, ceea ce este o provocare suficientă pentru a spulbera buna dispoziție a persoanei de la volan, cel puțin, până la sosire. Adăugător la plățile pentru IJC, fiecare membru care vine de la distanță mare este nevoit să achite cheltuieli pentru benzină, mese, iar în unele cazuri cazarea peste programul de participarea la seminarul din Chișinău.
- Mereu vor exista ne-concordanțe între seminarele oferite conform graficului de instruire al UA și posibilitatea celor mai interesați membri de a fi disponibili să participe la curs, datorită distanței sau a propriului program de lucru, sau ambilor factori.
- Deservirea a cel puțin 1100 membri cu instruire care satisface prevederea de 40 ore pe an poate avea loc doar prin organizarea instruirii grupurilor din teren la Chișinău și doar dacă s-ar realiza instruirii în fiecare zi lucrătoare a anului, cu sesiuni de instruire multiple în timpul zilei. Aceasta depășește capacitățile bugetare și de personal ale UA, sau a oricărei alte instituții de instruire profesională din lume.

Deci un sistem de instruire ideal al UA care va răspunde acestor provocări ar fi unul care promovează accesibilitatea, permite membrilor să dispună de o flexibilitate mai mare referitor la timpul și locul instruirii, recunoaște că datorită specializării doar anumite părți ale instruirii generale satisfac necesitățile de instruire juridică a diferitor avocați, este econom pentru toate părțile implicate, și permite includerea principiilor moderne de formare profesională.

Din fericire pentru Moldova, aceleași provocări există și în alte țări și se găsesc soluții în multe alte sisteme de instruire juridică și judiciară din lume. Ele se carac-

terizează prin termenul general Instruire la Distanță. În esență, aceasta înseamnă o mișcare pentru a transfera experiența de învățare la locul de trai și de serviciu al participantului, în loc de a aduce toți participanții la o singură locație centrală. Beneficiul în timp și mijloace pentru avocații pentru care timpul *înseamnă* bani, este doar cel mai evident avantaj. Programarea devine mai ușoară dacă formarea se produce în apropiere și există posibilitatea de a oferi cursuri repetate la date diferite.

Există mai multe tipuri de Instruire la Distanță care formează un spectru de sofisticare sporindă. Cu fiecare mișcare în sus pe spectru cresc beneficiile. Deoarece aceasta este o recomandare pentru un plan pe termen lung al UA, sugestia este ca UA să înceapă cu forme mai simple de realizare a instruirii în regiuni. Apoi UA poate dezvolta fiecare astfel de experiență, progresând până la nivelul care implică mai multe tehnologii în mecanismul de livrare.

De asemenea, este important de menționat că sugestiile prezentate nu au scopul de a reduce sau a înlocui programele de formare în persoană, pe teren, care rămân o metodă recunoscută de instruire profesională. Aceste sugestii sunt pur și simplu metode suplimentare pentru astfel de formare în beneficiul persoanelor din sistemul juridic, care nu pot ajunge la cursuri, din cauza finanțelor, distanței sau a programului. Extinderea oportunităților de instruire ajută de asemenea la satisfacerea cerinței de 40 ore pe an, per persoană.

1. Programe satelit

Acestea presupun doar transmiterea materialelor de curs, metodelor de predare și a formatorilor, după instruirea de la Chișinău, spre locațiile de instruire din regiuni. Dacă formatorul nu poate sau nu dorește să se deplaseze, atunci materialele pot fi expediate prin poștă, iar formatorul se poate conecta cu locația respectivă prin programul telefonizat menționat mai jos. În acest caz va fi nevoie de recrutat un voluntar din UA care va facilita discuția și soluționarea problemelor incluse în agenda cursului.

2. Instruirea Juridică Continuă la telefon – cunoscută ca “tele-cle”

Aceasta poate fi realizată în regiuni, cum am menționat mai sus, sau direcționată la un telefon concret pentru fiecare persoană înscrisă la curs. Lectorul face prezentarea la locul seminarului real, sau la necesitate, la o oră separată, în sala de conferință. Participanții pot să telefoneze la un număr special fără plată cu 5-10 minute înainte de începerea sesiunii și să facă legătura cu o persoană care îi înregistrează la telefon, confirmă tema cursului, le explică modalitatea de a-și expune comentariile sau întrebările către lector și dacă lectorul va aborda aceste intervenții imediat sau la intervale speciale în prezentare, le oferă informație

peste câteva minute va începe cursul. În timpul cursului, participantul aude toate prezentările la telefon și în plus, prin culegerea unui număr special, poate adresa comentarii sau sugestii formatorului, la care va urma un răspuns din partea acestuia. Persoana răspunzătoare de apeluri din sala seminarului le primește, notează mesajul și îl transmite formatorului. Serviciul înregistrează, de asemenea, cine a telefonat și cât timp sunt ei la telefon, pentru scopuri de raportare a IJC. Echipamentul și toate trăsăturile descrise ale serviciului se oferă de către serviciul de conferință telefonizată care există independent de compania telefonică. Costul actual al acestui serviciu în SUA este echivalent cu 2-3 lei pe minută pe participant, ceea ce include orice taxe percepute de compania telefonică pentru utilizarea liniilor sale.

3. Emisie directă prin Internet de la locul seminarului real

Alternativa dată are avantajul că transmisia prin internet este gratuită și că tehnologia a avansat destul de mult încât lățimea benzilor din Moldova este suficientă pentru a produce imaginea și sunetul transmise care sunt la fel de reale ca însuși evenimentul. Avantajul acestui sistem versus tele-cle este stimularea adăugătoare a învățării care rezultă din utilizarea a două simțuri și faptul că tabelele, graficele, diagramele și listele se pot vedea pe măsura utilizării lor în prezentare. Acest program poate fi realizat pentru un grup de participanți înregistrați cu un coordonator voluntar al formării care va conduce discuția în teritoriu, folosindu-se de materialele pregătite de formator, sau el poate fi transmis direct la oficiul sau locul de trai al membrului UA. Majoritatea avocaților (sau cel puțin copiii lor) au un computer conectat la internet care poate fi utilizat. Conectarea la curs constă pur și simplu din accesarea paginii web corecte în calitate de participant înregistrat și urmarea pașilor simpli enumerați. Desigur, înregistrarea la curs, pagina web, emisia și echipamentul necesar pentru ea și pentru înregistrarea participanților înscrși la instruire se face aproape întotdeauna de către un furnizor independent, și nu de personalul de instruire al UA. Întrebările sau comentariile din partea instruiților pot fi re-transmise formatorului la locul seminarului pentru a fi răspunse la telefon sau prin email.

Alt avantaj al acestei alternative este faptul că întregul program poate fi înregistrat și "arhivat". Pentru aceasta, UA va păstra seminarul înregistrat pe pagina sa web și va oferi metode prin care orice membru înregistrat care descarcă materialele cursului, poate să ia cursul oricând și oriunde dorește.

Atunci când metodologia pe bază de internet a început să fie utilizată la universitățile din SUA, mulți erau de părerea că fie profesorii, fie studenții, fie ambele grupuri nu vor rezista la această metodă. Dar după o perioadă scurtă de ajustare, ambele grupuri au acceptat metoda aceasta de instruire cu entuziasm.

4. Auto-instruirea prin Internet

Din punctul de vedere al tehnologiei, această opțiune este cea mai complexă, dar, probabil, și cea mai satisfăcătoare pentru scopul de instruire pe cale electronică. În cazul dat, întregul curs, fie seminarul înregistrat, este reprodus pe pagina web pentru a fi accesat de participantul individual. În cea mai simplă formă, este o copie înregistrată arhivată a unui seminar real cu materialele cursului descrise anterior în #3. Dar, cu timpul, tehnologiile au permis transformarea vocii și/sau a prezentării video într-o experiență cu adevărat interactivă. Valoarea acestei îmbunătățiri constă în faptul că îl antrenează pe participant cum n-o face nici una dintre celelalte forme de Instruire la Distanță. Adăugător la fluxul informației pot fi incluse tot felul de trăsături interactive. Printre ele se numără exerciții cu alegere multiplă a răspunsului, cu informații suplimentare la subiect pentru acei care dau răspunsuri incorecte, teste (verificate instantaneu și raportate înapoi), un examen final asupra întregului curs – de asemenea, verificat și raportat, conexiuni (link-uri) la materiale scrise (ex. liste de verificare sau formulare) care pot fi descărcate și păstrate pentru viitoare referințe, și link-uri la alte pagini de internet (ex. site-ul CtEDO) care conțin astfel de motoare pentru cauze și/sau informații suplimentare pentru participantul care dorește să exploreze mai aprofundat o temă. Fiind dotată cu trăsături de playback aflate pe ecran în timpul desfășurării cursului, asemenea butoanelor unui casetofon, participantul poate pune pauză la prezentare, o poate salva și relua mai târziu de la același moment, poate reveni pentru a verifica o informație din nou, sau omite o secțiune ce nu răspunde intereselor sale.

De fapt, imediat după înregistrarea cursului, când el este gata de a fi plasat pe internet, în regim de seminar arhivat sau de auto-instruire, cursul poate fi prezentat ca un tot întreg sau poate, de asemenea, fi împărțit în segmente, temă după temă. Astfel, participantul poate selecta nu doar cursul, ci chiar și teme concrete din cursuri, și studia doar acea parte. De exemplu, un curs privind Procedura Penală, conține o temă cu privire la desfășurarea audierilor la urmărirea penală, iar pe avocat îl interesează doar această temă. Înregistrându-se pentru tema respectivă, el primește doar materialele la subiect și este ghidat spre acea parte a cursului unde se află tema solicitată.

Din nou, nivelul ce ține de echipamentul și expertiza tehnică pentru realizarea acestei instruirii prin internet se lasă aproape întotdeauna la latitudinea furnizorilor independenți care produc asemenea instruirii. Totuși, toată agenda, materialele de curs și testele, link-urile, graficele etc. sunt generate de alegerile formatorilor de IJC.

5. Cărți de Birou

Un alt gen de instruire utilă poate avea forma Cărților de Birou. Ele se numesc așa deoarece au scopul de a fi atât de utile, încât orice avocat implicat într-un domeniu de practică va dori să le aibă la îndemână. De obicei, ele tratează un domeniu, se publică de regulă într-un legător cu 3 inele, așa încât pot fi actualizate și suplimentate cu modificări în domeniul legislativ în mod regulat. Unele subiecte publicate de Barouri includ: Cartea Practicii de Apel, Cartea Dreptului Familiei, Cartea Procedurii Civile, Cartea Eticii Juridice, Cartea Litigiilor de Accidente Rutiere, Cartea Succesiunilor și Cartea Proprietății Imobiliare. Ele pot include un sumar al legilor și deciziilor relevante, ghiduri practice și sfaturi, modele de formulare și liste de verificare. Autorii sunt avocați voluntari, dar redactorii de obicei, fac parte din personalul Baroului sau sunt consultanți plătiți. Un exemplu al unei cărți de birou de acest fel a fost livrat UA împreună cu raportul de față.

Mulțumiri

Acest raport a beneficiat de contribuțiile și sfaturile avocaților din Moldova Vladislav Gribincea și Alexei Gherțescu; Judecătorului Dag Brathole, oficiul NORLAM din Moldova; consultanților juridici ai ABA ROLI, Olimpia Iovu și Mihaela Vidaicu; Directorului IJC a Baroului Statului Washington Mark Sideman; și Joseph Sawyer, Manager pentru Instruire la Distanță și Tehnologii/ Manager de Program la Colegiul Național Judicial din Reno, Nevada. Aduc mulțumiri dumnealor, precum și președintelui Gheorghe Amihalachioaie și Consiliului Baroului Avocaților din Moldova și numeroșilor avocați intervievați din toată Moldova.

Afirmațiile și analiza conținută în prezentul document constituie produsul Inițiativei pentru Supremația Legii a Asociației Avocaților Americani. Afirmațiile și analiza exprimată sunt doar ale autorului și nu au fost aprobate de Casa Delegaților sau Consiliul Guvernatorilor Asociației Avocaților Americani, și nici nu reprezintă poziția sau politica Asociației Avocaților Americani. Mai mult, nici o mențiune din prezentul raport nu constituie acordare de asistență juridică pentru anumite cazuri.

Dreptul de autor © 2010 aparține Asociației Avocaților Americani
740 15th Street, Washington, D.C. 20005

Chișinau, 2010